प्रतिदर्शप्रश्नपत्र, २०२०

संस्कृतम्

अवधि - होराद्वयम् | कक्षा - षष्ठी | पूर्णांकाः - अशीतिः

विद्यार्थिनः नाम .... वर्गः .... दिनांकः - ००.००.०००० (...वासरः)

निर्देशाः -

- **सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः सन्ति ।**
- **प्रश्नानाम् उत्तराणि खण्डक्रमानुसारं क्रमेणैव लेखनीयानि ।**
- **प्रश्नपत्र चतुर्भागेषु विभक्तमस्ति अतः भागानाम् उल्लेखः करणीयः ।**

खण्डः क (अपठितावबोधनम् - १० अंकाः)

प्र.१ अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

प्राचीनकालात् एव भारतवर्षे आचार्यानाम् अत्यन्त महत्वम् अस्ति । प्राचीनकाले तु आचार्यः परब्रह्म भवति स्म। आचार्य एव छात्रान् सदाचारम् शिक्षयति। सः छात्रान् सन्मार्गम् दर्शयति । सः यत् किमपि करोति छात्राणाम् हिताय एव करोति। सः विद्यादानम् करोति। आचार्यस्य मनः कमलम् इव कोमलं निर्मलम् च भवति। अतएव सर्वे शिष्याः अपि तस्मै समानाः भवन्ति । आचार्य सदैव शिष्यानाम् हिताय ज्ञानवर्धनाय च चिन्तयति। आचार्यः स्वछात्रेषु पुत्रवत् स्निह्यति अतएव तयोः पिता - पुत्र सम्बन्धः भवति । यदि शिष्याः अपि ज्ञानार्जनाय तेषाम् अनुशासने एव सर्वम् कार्यम् कुर्वन्ति तदा एव ते सुयोग्याः नागरिकाः पण्डिताः च भवन्ति ।

क) एकपदेन उत्तरत - **(½×4=2)**

क) परब्रह्म कः भवति स्म ? (विद्या / आचार्यः)

ख) आचार्यः छात्रान् किं शिक्षयति ? (अनाचारम् / सदाचारम्)

ग) सः छात्रान् किं दर्शयति ? (मार्गम् / सन्मार्गम्)

घ) विद्यादानम् कः करोति ? (छात्रः / आचार्यः)

ख) पूर्णवाक्येन उत्तरत - **(2×2=4)**

क) आचार्यः सदैव किम् चिन्तयति ?

ख) छात्राः सुयोग्याः नागरिकाः पण्डिताः च कदा भवन्ति ?

ग) पदपरिचयम् लिखत - **(1×2=2)**

क) तयोः

ख) आचार्यस्य ।

घ) गद्यांशस्य उचितं शीर्षकं चित्वा लिखत । **(2)**

खण्ड - ख (रचनात्मककार्यम् - १५ अंकाः)

प्र.२ अधोलिखितं वार्तालापं मञ्जूशातः पदं चित्वा पूरयत - **(1×5=5)**

मञ्जूषा - | आगच्छन्ति, खादन्ति, अहम् , शशकाः, त्वम् । |

अजः - (१)................ चरामि, (२)................ अपि चरसि ?

अश्वः - आम् आवां चरावः । पश्य शशकाः अपि अत्र एव (३)................।

अजः - (४)................ किम् खादन्ति ?

अश्वः - शशकाः तु शाकानि (५)................।

प्र.३ **चित्रम् दृष्ट्वा मञ्जूषायाः शब्दानां सहायतया पञ्च संस्कृतवाक्यानि लिखत -** (2×5=10)

मञ्जूषा -

जलम्, ग्रामस्य, वृक्षः, कूपः, नयतः, कुक्कुटौ, हरिणः,
वने, धावतः, एतत् चित्रम्, महिले, बुक्कति, कुक्कुरः सन्ति, अस्ति ।

खण्ड - ग (अनुप्रयुक्तव्याकरणम् - २५ अंकाः)

प्र.४ **उचितपदेन रिक्तस्थानानि पूरयत -** (1×5=5)

क) लता पढ़ती है ।

ख) हम सब फल खाते हैं ।

ग) बालक लिखता हो ।

घ) वह दौड़ती है ।

ङ) राम घर जाता है ।

प्र.५ **शब्दरुपाणि चित्वा लिखत -** (1×5=5)

विभक्ति	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथमा -	(१)..........	कौ	के
द्वितीया -	ताम्	(२)..........	ताः
तृतीया -	कया	(३)............	काभिः
चतुर्थी -	(४)..........	(५)..........	ताभ्याम्
पञ्चमी-	तस्याः	ताभ्याम्	ताभ्यः

प्र.६ **धातुरुपाणि लिखत -** (1×5=5)

पुरुषः	एकवचन	द्विवचन	बहुवचन
प्रथम -	पठति	पठतः	(१)............
मध्यम -	खादसि	(२)...........	(३)............
उत्तम -	(४)........	धाविष्यावः	(५)..........

प्र.७ **कोष्ठकप्रदत्तैः उचितैः पदैः रिक्तस्थानपूर्तिम् कुरुत -** **(1×5=5)**

क) बालकः .... पठति । (पुस्तकम् / पुस्तकेषु)

ख) .... नमः । (कृष्णस्य/ कृष्णाय)

ग) सः .... सह गच्छति । (जनकेन / जनकेषु)

घ) सा .... गृहम् गच्छति । (भोजनाय/ भोजनाम्)

प्र.८ **अधोलिखितवाक्यानि शुद्धम् कुरुत -** **(1×5=5)**

क) अश्ववारः **अश्वेन** पतति ।

अ) अश्वात् ब) अश्वेः स) अश्वन्ति

ख) अश्वः एव **चरसि** ।

अ) चरामि ब) चरति स) चरतः

ग) बाला खादसि ।

अ) खादति ब) खादन्ति स) खादथः

घ) **सः** मम अम्बा ।

अ) पठथः ब) पठामि स) पठति

ङ) त्वम् किम् पठति ?

अ) पठथ ब) पठामि स) पठसि

खण्ड - घ (पठितावबोधनम् - ३० अंकाः)

प्र.९ **अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -**

अजीजः सरलः परिश्रमी च आसीत् । सः स्वामिनः एव सेवायां लीनः आसीत् । एकदा सः गृहं गन्तुम् अवकाशं वाच्छन्ति । स्वामी चतुरः आसीत् । सः चिन्तयति- 'अजीजः इव न कोऽपि अन्यः कार्यकुशलः । अजीजः अवकाशस्य अपि वेतनं ग्रहिष्यति ।'

क) **एकपदेन उत्तरत -** **(1×2=2)**

१. कः चतुरः आसीत् ?

२. अजीजः कस्य वेतनं ग्रहिष्यति ?

ख) **पूर्णवाक्येन उत्तरत -** **(2×2=4)**

१. स्वामी किं चिन्तयति ?

२. अजीजः अवकाशस्य किम् ग्रहिष्यति ।

ख) यथानिर्देशमुत्तरत - (1×4=4)

1. "अजीजः सरलः आसीत्"अत्र कर्तृपदं किम् अस्ति ?
2. "मूर्खः" इति पदस्य विपर्ययं लिखत ।
3. "अनेकदा" इति पदस्य अत्र कः विपर्ययः प्रयुक्तः ?
4. " स्वामी चतुरः " अत्र विशेषणपदं किं अस्ति ?

प्र.१० अधोलिखितानां प्रश्नानामुत्तराणि लिखत - (1×5=5)

क) नीलाकाशः कीदृशः अस्ति ?

ख) स्वामी मूर्खः आसीत् चतुरः वा ?

ग) किं श्रावयितुं शिशुः चन्द्रं कथयति?

घ) चन्द्रस्य सितपरिधनं कथम् अस्ति?

ड.) कृषकाः सर्वेभ्यः किं किं यच्छन्ति ?

प्र.११ उचितां विभक्तिं प्रयुज्य वाक्यानि रचयत - (1×5=5)

क) सर्पः......................निर्गच्छति । (बिल)

ख) सुधा......................धनम् आनयति । (कोष)

ग) ....जनसंख्या । (नगर)

घ) जनाः .... पुष्पाणि अर्पयन्ति। (मन्दिर)

ङ) ....रत्नानि सन्ति । (धरा)

प्र.१२ समानार्थकं पदं लिखत - (1×5=5)

मञ्जूषा - **अकस्मात्, जर्जरम्, पृथ्वी, कोकिलः, शीघ्रम् ।**

क) जीर्णम् ....।

ख) पिकः ....।

ग) सद्यः ....।

घ) सहसा ....।

ङ) धरित्री ....।

प्र.१३ विलोमपदं लिखत - (1×5=5)

मञ्जूषा - **दुःखितः, सर्वत्र, शीते, प्रविशति, निरर्थकः ।**

क) सार्थकः ....।

ख) निर्गच्छति ....।

ग) एकत्र ....।

घ) प्रसन्नः ....।

ङ) ग्रीष्मे ....।